

Työ- ja elinkeinoministeriö

Viite: VN/31974/2021

Tehy ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kotoutumisen edistämistä ja samalla kumottaisiin voimassa oleva saman niminen laki. Kotoutumista edistäviä palveluita järjestettäisiin osana uutta kunnan kotoutumishjelmaa sekä muina kotoutumista edistävinä yleisen palvelujärjestelmän mukaisina palveluina. Kunnan kotoutumishjelma olisi maahanmuuttajien alkuvaiheen kotoutumispalveluiden kokonaisuus, jonka vähimmäisisällöstä säädettäisiin lailla. Kotoutumishjelmaan sisältyisi vähintään osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi, kotoutumissuunnitelma, uusi monikielinen yhteiskuntaorientaatio, koulutusta, muita palvelutarpeeseen perustuvia kotoutumista ja työllistymistä edistäviä palveluita, ohjausta ja neuvontaa sekä jatko-ohjaus ohjelman päättyessä.

Kotoutumislakia koskevalla lakiehdotuksella pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä parantamalla ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta, nopeuttamalla palveluihin pääsyä, tavoittamalla maahanmuuttajia palveluihin nykyistä kattavammin maahanmuuton alkuvaiheessa sekä kehittämällä kotoutumisen alkuvaiheen palveluita kokonaisvaltaisesti.

Lain tarkoituksena olisi edistää kotoutumista ja hyviä väestösuhteita ja siten vahvistaa maahanmuuttajien yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista. Tavoitteena olisi myös edistää maahanmuuttajien työllisyyttä, osallisuutta, hyvinvointia ja terveyttä.

Monialainen yhteistyö

Esityksen mukaan kunnalla olisi vastuu maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisen suunnittelusta, kehittämisestä ja seurannasta paikallistasolla. Hyvinvointialueen tulisi puolestaan huomioida kotoutumisen edistäminen suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa. Hyvinvointialueen tulisi asettaa maahanmuuttajien terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta edistävät tavoitteet ja niille toimenpiteet ja vastuutahot.

Esityksessä tuodaan esille, että kunta voisi tehdä yhteistyötä muiden kuntien kanssa. Tehyn näkemys on, että kuntien ja hyvinvointialueiden tulee kehittää kotoutumisen edistämistä monialaisena yhteistyönä ja samalla huolehtia oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotoutumisen edistämiseksi. Tehyn näkemys on, että yhteistyö kunnan sisällä, kuntien välillä, kuntien ja hyvinvointialueiden välillä ja ylipäättänsä monialainen yhteistyö on keino saavuttaa lakiesityksen tavoitteet. Olemassa olevia rakenteita tulee vahvistaa ja uusia kehittää.

Kielitaidon merkitystä ei voi liikaa korostaa. Sosiaali- ja terveysalalla puutteellinen kielitaito on merkittävä työllistymisen este. Kielen hyvä suullinen ja kirjallinen hallinta on osa ammattipätevyyttä ja potilasturvallisuutta, siksi kielenopetukseen on panostettava. Englanninkielisissä koulutuksissa on taattava ja testattava riittävä suomen tai ruotsin kielen taito. Maahan muuttaneet naiset kokevat yhtenä merkittävimpinä työllistymisensä esteenä kielitaidon puutteet.

Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen välineitä on kehitettävä, prosesseja on selkeytettävä ja nopeutettava. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tutkintojen tunnustamisen osalta on projektien sijaan saatava pysyvä tutkintojen tunnustamisen polku, jonka avulla myös jo maassa olevat maahanmuuttajataustaiset sote-alan ammattilaiset saavat tutkintonsa tunnustettua ja kielitaidon nostettua riittävälle tasolle kohtuullisin kustannuksin. Tutkintojen tunnustamisessa on luotava pysyvä malli, jossa yhteistyötä tehdään myös työnantajien kanssa Valviran määräämän sopeutumisajan paikan löytämiseksi. On lisättävä erilaisia joustavia tapoja, joilla riittävän osaamisen voi osoittaa ja ammatillista osaamistaan voi täydentää sen sijaan, että ohjataan suorittamaan kokonaan uutta vastaavaa tutkintoa.

Monialainen palveluntarve ja osaamisesta huolehtiminen

Lakiin ehdotetun monialaisen palveluntarpeen arvioinnin ja monialaisen kotoutumissuunnitelman avulla erityisesti monia elämänhallinnan haasteita kohtaavien maahanmuuttajien mahdollisuudet saada yhdenvertaisesti tarpeitaan vastaavia kotoutumis-, sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja muita palveluita paranisivat. Moni kansainvälistä suojelua saava on kokenut lähtömaassa, matkalla tai Suomessa traumatisoivia tilanteita, joiden seurauksena heidän palveluntarpeensa, muun muassa mielenterveyspalveluiden ja kuntoutuksen tarve, on muita maahanmuuttajia laajempaa. Tehyn mielestä hyvin suunnitellun palveluohjauksen ja palveluntarpeen arvioinnin merkitys kasvavat, jotta palvelujen saavutettavuus lisääntyisi ja hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen toteutuisi. Hyvinvointialueiden tulee huolehtia henkilöstön täydennyskoulutuksella monikulttuurisen ja -kielisen kommunikaation osaamisesta. Tärkeää on tunnistaa myös esim. kidutettujen maahanmuuttajien tilanne.

Kuntoutus osaksi kotoutumiskoulutusta

Osalla maahanmuuttajista voi olla rajoitteita työkyvyssä tai fyysisen tai psyykkisen terveyden haasteita, hankala elämäntilanne tai traumataustaa. Tehyn mielestä on tärkeää, että monialaisuutta ja eri palveluiden yhteensovittamista edistetään lakiehdotuksessa uudella ehdotuksella siitä, että kotoutumiskoulutuksessa voisi olla myös työ- ja toimintakykyä edistäviä elementtejä, kuten kuntoutusta. Esimerkiksi Kelan Mahku-hankkeessa 2015–2020 maahanmuuttajien ammatilliseen kuntoutukseen yhdistettiin kielten opiskelu. Tästä saatiin lupaavia tuloksia, mutta nykyisen lainsäädännön mukaan, Kela ei voi järjestää tällaista toimintaa. Kotoutumislainsäädännön tavoitteiden saavuttamiseksi tulisi myös lakia Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista muuttaa tältä osin.

Kotoutumislain kohderyhmä

Kotoutumislain uudistuksessa on tarkoitus laajentaa palvelutarjontaa uusille, haavoittuvassa asemassa oleville ja työvoiman ulkopuolisille ryhmille. Tehy tukee tätä laajennusta. Työperäisen maahanmuuton osalta katsotaan, että kuntien ei ole mahdollista laatia osaamisen ja kotoutumisen palveluntarpeen arviointeja käytössä olevien resurssien puutteesta johtuen ja koska työperäisesti maahan muuttaneiden katsotaan osittain jo integroituneen yhteiskuntaan. Kunnan olisi kuitenkin laadittava arviointi myös muille maahanmuuttajille, joiden arvioidaan sitä tarvitsevan, esimerkiksi työperäisille maahanmuuttajille ja näiden puolisoille. Tehy pitää tärkeänä, että työperäisiä maahanmuuttajia ja heidän perheitään ei rajata palveluiden ulkopuolelle vaan heille osoitettaisiin palveluita tarpeen mukaan. Erityisesti tarvetta on kielenopetukselle.

Ammattijärjestöjen osallistumista maahanmuuttajien kotoutumiseen ja työelämään kiinnittymiseen tulee entisestään vahvistaa. Yhteistyö vahvistaa maahanmuuttajien tuntemusta suomalaisesta työelämästä ja vähentää riskiä ulkomaisen työvoiman hyväksikäytölle.

Helsingissä 10.6.2022

Millariikka Rytönen
Puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätietoja: Eva Siitonen, sosiaalipoliittinen asiantuntija, Tehy ry, eva.siitonen@tehy.fi